

VESTLANDET

Text och foto Peter Hanneberg

Vattenfallet Sju Systrar i Geirangerfjorden, på stora bilden som fond till Norges drottning Sonja när hon invigde världsarvet.

Norges första naturvärldsarv, Vestlandets fjordlandskap, invigdes kungligt i juni. Check-in var med, och hann också besöka kulturarven Bryggen och Urnes stavkyrka, samt färdas med bil både genom och över glaciärklädda fjällkroppar.

Dronning Sonja slår ut med armarna, som ville hon säga:
– Finns det något vackrare på hela jorden än detta?

Inom sig nickar publiken och hela klungan av journalister, alla håller med. Bakom drottningen öppnar sig nämligen en av Europas kungligaste vyer – Geirangerfjorden! En fotostudio med en suveränare bakgrundskuliss för en drottning är nog svår att hitta. Vi har klättrat i tre kvart från fjorden upp till ödegården Skagesflå. Så även Sonja, som är känd som en ivrig

– fjordarnas rike

fjällvandrare. Platsen passar nog henne bra med tanke på att hon och kung Harald bjöd in ett trettiotal kungligheter till Skagesflå för att fira sitt silverbröllop.

Några meter bakom henne sjunker naturen undan, djupnar och formar ett naturskönt, tredimensionellt sagan-om-ringenslandskap. Nedanför de snögarnerade fjällkammarna stupar gröna väggar 1 400 meter ned i fjordens blågröna vatten. Utför en av tvärbranterna på andra sidan faller fem parallella slöjor av smältvatten. Tillsammans med ett par rännilar blir de sju till antalet, vilket gett dem namnet Sju systrar.

På en klippshylla till höger om fallen balanserar en övergiven fjällgård. Det berättas att familjen som levde där band rep runt midjorna på sina barn så de inte skulle försvinna över kanten när de lekte ute. Geirangerfjorden kan sägas vara ikonbilderna i världen för ett fjordlandskap, tack vare sin

oslagbara naturskönhet och superba form. Till den estetiska upplevelsen kommer de övergivna fjordfarmarna som tillför ett kulturhistoriskt värde.

– Inför det här paradiset tvingas man motvilligt inse att vi svenskar begick ett stort misstag 1905, säger jag till Helen Brønøy, Norges miljöminister som också är med på utflykten.

Hon ler uppskattande åt min komplimang, men jag har en stark känsla av att miljöministern, majestätet, representanterna för landets media, turism och näringsliv, liksom de hundratals övriga deltagarna på denna utflykt, inte alls betraktar det som ett misstag. Ser de inte till och med litet nöjda ut?

Det är den 12 juni 2006, knappt ett år efter att Vestlandets fjordar utsågs till världsarv av FN-organet Unesco. Världsarvet döptes till ”West Norwegian Fjords Geirangerfjord & Nærøyfjord”. Idag är dagen för den officiella invigningen med avtäck-

ning av bronsplattorna, dessa blygsamma ”monument” som ska informera framtidens besökare om världsarvets tillblivelse.

Nærøy och Aurland

Den andra plattan avtäckts längre söderut i byn Bakka vid Nærøyfjorden, två dagar innan. Aurlandsfjorden och Nærøyfjorden är sydliga fjordar till Sognefjorden. Bägge ingår i den sydliga delen av det nya världsarvet, medan Geirangerfjorden med omgivning ligger drygt tio mil norrut. De två kriterier som avgjorde saken var de naturgeografiska värdena (geologi, terrängformer) och de sceniska värdena (naturskönhet).

I Flåm längst inne i Aurlandsfjorden drar vi på oss äventyrsoverallerna efter en övernattning på Fretheim Hotel. Ett fint gammalt ställe från 1870, vars vitmålade trä lyser intill hamnen. Bredvid slutar också Flåmsbana, den spektakulära järnvägen ►

Bryggens vackra fasad av trähus från Hansans epok. Längst upp. Ålesund, vackert uppförd på kustnära öar. Ovan.

Kultur och natur åt framtiden:
 Urnes stavkyrka, kulturvärldsarv vid Lustrafjorden. Vänster.

Nærøyfjorden, den ena av Vestlandets två världsarvsförklarade fjordar. Nedan.

Bergens Bryggen brann

Men Vestlandet har mer att erbjuda än sina fjordar. Där Sognefjorden skär in i landet ligger vackra Bergen söder om mynningen. Det är här vi startar vår bilresa till bland annat till de två invigningsevenemangen av fjordarvet.

Men – man kan väl inte åka till Bergen, Nordens värsta regnhål? Jo, jag har också trott på det ryktet tidigare men har rätteligen börjat tvivla efter tre besök som alla varit gosigt solbelysta. Vi är de fyras gäng som vandrar runt – Stine, Elena, Jochen och jag – nyfikna mediarepresentanter från Danmark, Skottland, Tyskland och Sverige. Intressant är Bryggen, som Unesco utsåg till kulturarv redan 1979. Det består idag av några få kvarter gamla träbyggnader med tradition bakåt till Hansan under medeltiden. Sju längor av spännande trähus åtskilda av smala gränder. ”Schøstuerne” bakom Bryggen är sevärda liksom Hansamuseet vid hamnen. I närheten äter vi en utsökt fisksoppa på Bryggeloftet.

Förbundet mellan hansastäderna varade i 500 år, som mest med ett par hundra städer från London i väster till Novgorod i öster. Bergen låg långt norr om Hansans huvudstråk men var ändå en knutpunkt i 400 år, framför allt 1350-1500, med kärnan för handeln i stadsdelen Tyskebryggen. Fullt förstäligt ändrades namnet till Bryggen efter andra världskriget...

Finaste vyn över Bergen har man från Fløyens topp, dit man tar sig med en bergbana från 1918. Staden grundades redan 1070, två sekel före Stockholm, av kung Olav Kyrre. Den byggdes i trä – och brann, och brann igen. Bryggen har brunnit bland annat 1170, 1198, 1248, 1413, 1476, 1702 och 1955. Mot denna eldfångda historieskrivning är det förvånansvärt att det finns något av trä kvar idag.

Mystikens kyrka i Urnes

Redan den första tunneln efter Flåm är två mil lång och tar oss från Vangen till Tønjum. Några kilometer senare åker vi in i nästa fjäll. Efter två kilometer i dagsljus är det bilfärja över Sognefjorden som gäller. Så här är det att köra bil i Norge. Men däremellan finns också normala vägsnuttar i fullt dagsljus och då är landskapet både hisnande vackert och variationsrikt.

Jag älskar gamla hotell som har en historia att berätta. Walaker i Solvorn är ett sådant sofistikerat ställe, uppfört 1882. Från bersån

som ringlar sig 864 meter i höjddled på en två mil lång sträcka, delvis inne i fjället.

Inbyltade i overallerna sätter vi oss i ett par stora zodiaker med plats för ett femtontal personer vardera, inklusive miljöministern, och rivstartar mot Nærøyfjorden. Ett effektivt och spännande färdssätt som ökar i popularitet i upplevelseturismens tidevarv. Högljutt men väldigt roligt. Vi vandrar sedan en timme längs en fjordnära led till Bakka, dit drottning Sonja anländer vid lunchtid för invigningen.

där vi intar en cappuccino och en digestive efter en god middag ser vi ut över Lustrafjorden till byn Urnes, en idyll i detta sobra kvällsljus. Nästa morgon pustar vi uppför backarna i Urnes till det höga läge som nordmännen vid mitten av 1100-talet ville ge ortens stavkyrka. Där står den fortfarande efter 850 år med sin berömda norra portal av hedniska djurmotiv. Ett unikum bland kyrkor och den äldsta stavkyrkan i Norge. Nedanför betar hjortar i Urnesgårdens friska gräs, som sluttar in i det magnifika fjordlandskapet.

Norsk skönhet på Urnes Gard & Hjortefarm, där fantastisk mat på lokala råvaror serveras. Ovan.

Karen Blixens rum på Union Øye. Ovan th. Fjordarna erbjuder utmärkta vatten för kajakpaddling. Höger.

- ▷ Vår vilde chaufför och kämpefine guide Terje Devold kör i ”effektiv fart” längs fjordarna, nere vid vattnet eller högt uppe med hänförande utsikt. På 1 500 meters höjd nära Jostedalsbrens köldvita glaciär stannar vi för att formera oss inför ett mindre snöbollskrig samt bygga en minimal snögubbe.

Lisbeth Vedaa guidar oss genom det prisbelönta glaciärmuseet i Fjærland. Norsk Bremuseum imponerar med sin pedagogiska utställning, bl a en modell av Jostedalsbreen. Där finns också en 30 000 år gammal mammutbete och ismannen Ötzi, som frös in i isen i Alperna omkring 3000 f Kr och återfanns 1991. Som avslutning går vi genom en glaciärtunnel och tittar sedan på en spektakulär film om Jostedalsbreen i panoramaförmått.

Snickarglädjeslott

En avstickare från Byrkjelobrua leder till Sandalsjön nära Jostedalsbreen. Vid sjön möts vi av Aud och Jostein Bergheim som driver idylliska Sandalgården, ett bra exempel på norsk gårdsturism. De gedigna stugorna med riktiga kök och flera sovrum ser familjer återvända år efter år. På ängen betar gårdens får mot en fond av Myklebuglaciären, som lyfter landskapet till ett högre nirvana.

Väg 15 tar oss österut genom fem tunnlar och mellan fjälltopparna. Jostedalsbrens högsta fjäll Lodalskåpa reser sig söder om vägen, 2 083 meter högt, eller jämnhögt med Kebnekaise. I Stryn kan man ägna sig åt sommarskidåkning. Innan det bär av nedåt igen beskådar vi etappmålet Geirangerfjorden och serpentinvägarna dit från den populära utsiktspunkten på 1 500 meter höga Dalsnibba.

Efter invigningen av fjordarvet blir det färja längs hela Geirangerfjorden och två gånger över Storfjorden, plus några tunnlar, för att komma till ändpunkten Ålesund, en viktig fiskehamn byggd på öar vid havet. Ålesund blev stad så sent som 1848 men det

mesta härstammar från 1900-talet eftersom hela dess centrum brann ned till grunden några år efter sekelskiftet.

På vägen den sista dagen tar vi en fika på ännu ett historiskt trähotell, Hotel Union Øye vid Norangsfjorden. I det imponerande snickarglädjeslottet från 1891 har allt från kungar som Kejsar Wilhelm II och Oscar II till kända författare som Karen Blixen bott. De kom hit för fjällen och fjordarna och rummen står kvar med deras namn. En värdig representant för La belle époque. En legend som skulle kunna tjänstgöra som ståtlig symbol för ett av Europas naturskönaste områden – det fjordrika Vestlandet i Norge.

Om just denna del av Vestlandet skrev ”upptäckaren av Norges fjällvärld”, den engelske alpinisten William Cecil Slingsby, 1904: ”Den vildaste alpdal jag någonsin sett var inte en dal i Alperna, det var Norangsdalen i Sunnmøre, Norge.” □

Webbadresser

Norges sju världsarv: whc.unesco.org/en/statesparties/no
 Turistinfo om Norge: www.visitnorway.se, www.norge.se

Explore Fjord Norway: www.fjordnorway.com

Bergen: www.visitbergen.com

Fläm: www.visitflam.no

Stryn & Nordfjord: www.nordfjord.no

Glaciärmuseet i Fjærland: www.bre.museum.no

Geiranger: www.geiranger.no

Ålesund: www.visitalesund.no

Gårdsturism: www.breim.net/gardsturisme, www.urnes.no

Hotellen: www.fretheim-hotel.no, www.walaker.com, www.unionoye.no

Flygtips: Direktflyg från Stockholm till Oslo och Bergen med FlyNordic. Widerøe flyger Oslo-Ålesund och Stockholm-Trondheim samt Göteborg-Oslo. SAS flyger Stockholm-Oslo.